

6. Протистояти фальсифікації потрібно, розуміючи просту істину, що повністю вберегтися від цієї напасти неможливо. Завдання повинно бути сформульовано так: якнайбільше знизити ймовірність за допомогою фальсифікації кардинально вплинути на результат голосування. Тільки при постановці завдання в такий спосіб можна вдало вести роботу із запобігання фальсифікації результатів голосування.

Дотримання вищевказаних основних принципів значно підвищує шанси того або іншого кандидата на перемогу. Вони носять загальний характер, однак саме такий характер є визначальним.

Література

1. Астапів В. В. О подкупе и регулятивных возможностях благотворительности в период предвыборных кампаний // Закон и право. — 2003. — № 4. — С. 13–15.
2. Логинов Е. Л. Криминальные проблемы финансирования выборов // Закон и право. — 2004. — № 4. — С. 13–15.
3. Рабко Т. А. Процедура и основания для признания результатов выборов действительными публикуются в детальной регламентации // Право и политика. — 2000. — № 12. — С. 50–54.

УДК 343.985:343.23

О. В. Балажук

ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ПОБУДОВУ ТИПОВИХ МОДЕЛЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ З ПІДГОТОВКИ ЗЛОЧИНУ

Поняття підготовчої діяльності визначається в кримінальному законодавстві. Так, у відповідності зі ст. 14 Кримінального кодексу України під готуванням до злочину розуміється підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення злочину, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення злочину.

Таким чином, загальне завдання діяльності суб'єкта з підготовки злочину виражається в створенні необхідних умов, що забезпечують вчинення злочину. Окремими завданнями є: підшукування, виготовлення чи пристосування особою засобів чи знарядь вчинення злочину, підбір співучасників злочину, змова на вчинення злочину, усунення перешкод і інші навмисні дії, такі як вибір об'єкта злочинного зазіхання, обстановки і часу злочину, збір, дослідження й аналіз іншої необхідної інформації, моделювання вчинення злочину з урахуванням усієї зібраної інформації в ході підготовчої діяльності і можливих варіантів відхилень від запланованого ходу вчинення злочину, а також розробка детального плану вчинення злочину.

Конкретний зміст зазначених завдань визначається видом і характером задуманого злочину, а також низкою об'єктивних і суб'єктивних факторів, що в сукупності і утворюють структуру підготовчої діяльності.

Структура підготовчої діяльності включає в себе весь комплекс дій суб'єкта

з підготовки злочину, розділений на дві підстадії: комплекс дій пошуково-аналітичного характеру і наступні підготовчі дії (безпосередньо практична діяльність з підготовки до вчинення злочину) і як закінчення підготовчої діяльності — моделювання і планування діяльності. Так, сутність підготовчої діяльності суб'єкта визначається в організації майбутнього злочину шляхом створення оптимальних умов для реалізації одиничного злочину, а також майбутньої злочинної діяльності.

Дана злочинна діяльність складається з певних дій, що у процесі своєї підготовки та подальшої практичної реалізації обумовлені діяльним компонентом суб'єкта злочину, а також визначена рівнем його професійних, фізичних і психологічних властивостей. Від цього безпосередньо і залежить ефективність виконання запланованих їм дій.

Таким чином, виходячи з інтелектуальних здібностей, професійних навичок, фізичних і психологічних властивостей, особа вибирає для себе максимально сприятливу модель поведінки і здійснює всі можливі дії для ефективної підготовки і, у підсумку, для успішного вчинення і приховування злочину. Однак, будучи психологічно не готовим, наприклад, до здійснення вбивства, суб'єкт кримінальної поведінки може здійснювати психологічну підготовку шляхом попереднього вчинення менш тяжких суспільно небезпечних діянь. Ця закономірність особливо чітко просліджується в поведженні вбивці, саме злочинам такого виду звичайно передують хуліганство, крадіжки, грабежі, розбої. Послідовний перехід злочинця до більш тяжких злочинів пояснюється досить просто: почувавши свою безкарність, злочинець легко зважується на вчинення більш тяжкого злочину. Для здійснення насильницького злочину, у ході якого необхідно застосувати фізичну силу, спеціальні прийоми, суб'єкт записується в спеціальні секції, займається спортивною підготовкою та ін. Звичайно ж, певними внутрішніми і зовнішніми якостями, необхідними для вчинення конкретного злочину, володіє не кожен суб'єкт і навіть у ході «своєї» самопідготовки він не завжди досягає бажаних результатів. Саме тут суб'єкт звертається по допомогу співучасників, що володіють необхідними навичками, чи відмовляється від здійснення злочину. Але мотив підготовчої діяльності завжди полягає в організації найбільш ефективного (з погляду суб'єкта поведінки) вчинення злочину: з найменшими витратами сил, часу і засобів; з витягом максимальної «вигоди» від кримінального діяння; в умовах, що виключають або зводять до мінімуму можливість затримки на місці злочину і наступного викриття [1, 95–96]. Це надає можливість зробити висновок, що від ступеня підготовки злочину залежить «успішність», ефективність подальшого його здійснення.

Рівень підготовки, як уже відзначалося, обумовлений тими властивостями, якостями, а також навичками [2, 160], якими володіє суб'єкт діяльності або які він здобуває (шляхом самопідготовки) у процесі підготовчої діяльності, тобто рівнем професіоналізму та ступенем організації, які і є одними із факторів побудови типових моделей діяльності з підготовки злочину. Виходячи з рівня професіоналізму, можна побудувати такі три типові моделі:

1) модель, підготовку злочину в якій здійснює особа чи група осіб, що вчиняють злочин вперше. Це — особи, що не мають злочинного досвіду, нерідко інтелектуально обмежені, а їхня підготовча діяльність мінімальна й досить проста. Зокрема до таких осіб можна віднести наркоманів, п'яниць, осіб без постійного місця проживання, а також неповнолітніх;

2) модель, підготовку злочину в якій здійснює особа чи група осіб, що вже мають певний злочинний досвід;

3) модель, підготовку злочину в якій здійснює особа чи група осіб, що мають професійний досвід.

Як нам показує вивчення слідчої і судової практики, багатьом тяжким злочинам (вбивства, розбійні напади, вимагання та інші), особливо вчиненими організованими групами, передують складна ретельна і досить тривала підготовка, що створює необхідні умови для успішного вчинення задуманого злочину, а іноді — для його приховування і безперешкодного продовження злочинної діяльності. Так, найбільшу складність для розслідування становлять ті види злочинів, в основі яких лежить багатоаспектна складна організована злочинна діяльність [3, 164–165].

Коли свою злочинну діяльність здійснюють злочинні формування, за єдиним планом і задумом може одночасно діяти декілька «бойових» груп цього формування, роблячи аналогічні злочини [4, 199–200]. Тому, розслідуючи злочини, вчинені організованими групами, необхідно установити всі дії винних осіб з підготовки злочину, тому що вони вказують на генезис конкретної злочинної діяльності, сприяють з'ясуванню справжніх цілей і мотивів злочинців, вказують на можливість вчинення ними й інших раніше не розкритих злочинів, а також на підготовку до нових злочинів [5, 96].

Беручи до уваги такий фактор, як ступінь організованості, можна побудувати такі типові моделі діяльності з підготовки злочину:

1) підготовчі дії, здійснювані групою осіб, що випадково об'єдналися для вчинення окремого злочину;

2) підготовчі дії, здійснювані групою осіб, що об'єдналися для вчинення окремого злочину за попередньою змовою;

3) підготовчі дії, здійснювані групою осіб, що періодично вчинює злочини, з нестабільним складом учасників;

4) підготовчі дії, здійснювані організованою групою з постійним складом, що регулярно вчинює злочини.

Дані класифікації не є вичерпними, вони являють собою загальну основу для побудови типових моделей діяльності з підготовки злочину, які можна об'єднати в загальну типову модель незалежно від його виду чи групи. Але потрібно відзначити, що рівень спільності злочинів, відповідно до якого вони поділяються на родові, видові і групові, наповняє більшою конкретикою ту чи іншу зазначену вище типову модель підготовки, у залежності від того, який спосіб обраний суб'єктом кримінальної поведінки (що він збирається робити: красти, грабувати та ін.), того комплексу дій, що здійснюється злочинцем або групою осіб, і навіть у залежності від кількісного складу учасників криміналь-

ної діяльності з підготовки (підготовча діяльність здійснюється поодиноці чи групою осіб).

Виходячи з цього, потрібно відзначити, що в залежності від рівня узагальнення типових моделей діяльності з підготовки злочину можна виділити такі їх види:

- 1) загальна типова модель, об'єднуюча типові моделі загального призначення;
- 2) типова модель окремого виду чи групи злочинів;
- 3) модель конкретного (індивідуального) злочину.

Так, поряд із загальними типовими моделями, в залежності від рівня підготовки суб'єкта, можна виділити типові моделі, характерні для окремих видів чи груп злочинів, а також моделі конкретних злочинів (у вигляді складеного слідчим обвинувального висновку).

Елементи, що наповнюють конкретну «типову модель діяльності з підготовки злочину», у свою чергу, є системою, причому кожен елемент моделі можна представити як самостійну її ланку, що може бути віднесена до елементів необхідних (основних), а може бути віднесена до другорядних у залежності від планованого конкретного злочину. Вказана система — це не тільки сукупність елементів, але і їхній зв'язок між собою, а також і сам зв'язок типових моделей, що необхідний для їхнього порівняння, криміналістичного аналізу.

Знання елементної системи типових моделей діяльності з підготовки злочину і їхніх закономірностей дозволить криміналістам-вченим вірно визначити підстави криміналістичних прогнозів, тенденції розвитку злочинності, виявити нові способи, прийоми вчинення і приховання злочину, нові об'єкти зазіхання, нові місця вчинення злочинів, нові знаряддя злочинів та ін.

Криміналістичне вивчення типових моделей підвищить прогностичні можливості і працівників правоохоронних органів. Ці пізнання особливо необхідні на первісному етапі, тому що індивідуальних знань і можливостей слідчого іноді недостатньо, щоб без визначеної допомоги досягти успіху. Слідчий і оперативний працівник, володіючи інформацією, що міститься в типових моделях, навіть при гострому недоліку інформації зможуть передбачати можливість участі у злочині визначеного кола осіб, а в ряді випадків — конкретних громадян, імовірність використання винними визначених способів і прийомів злочину, прогнозувати інші невідомі ще факти злочину, появу певних слідів, поведінку винного після вчинення злочину і використовувати ці судження для попередження нових злочинів, виявлення і викриття винних та ін. [6, 89]. І тим самим ця криміналістична інформація спрямована на досягнення однієї мети — виявлення, розкриття і всебічне розслідування злочину.

Таким чином, зазначені вище фактори є основою, теоретичними передумовами, відповідно до яких ми можемо будувати, класифікувати типові моделі діяльності з підготовки злочину, що містять криміналістичну інформацію, яка дозволяє працівникам слідства у відносно швидкий термін виділити з загальних типових моделей і типових моделей окремих видів злочинів ті елементи, що сприятимуть побудові моделі того злочину, що розслідується [7, 277]. Така модель дозволяє одержати необхідну інформацію для своєчасного виявлення

злочинів, що готуються, та вже вчинених, а також залучити до відповідальності злочинця.

Література

1. Лаврухин С. В. Подготовительная деятельность субъекта преступления // Правоведение. — 2003. — № 6. — С. 92–100.
2. Чулахов В. Н. Криминалистическое исследование павыков и привычек человека. — М.: Юриформ, 2004. — 176 с.
3. Алевин Ю. П., Тищенко В. В., Аркуша Л. И. Расследование тяжких преступлений: Науч.-практ. пособие. — Х.: Одиссей, 2006. — 256 с.
4. Бахин В. П. Криминалистика. Проблемы и мнения (1962–2002). — К., 2002. — 268 с.
5. Тищенко В. В. Подготовка преступления как объект криминалистического исследования // Актуальні проблеми криміналістики: Матеріали міжпар. наук.-практ. конф. (Харків, 25–26 верес. 2003 р.) / Редкол.: М. І. Папов, В. Ю. Шепітько, В. О. Копвалова та ін. — Х., 2003.
6. Густов Г. А. К разработке криминалистической теории преступления // Правоведение. — 1983. — № 3. — С. 88–92.
7. Образцов В. А. Криминалистика: модели средств и технологий раскрытия преступлений: Курс лекций. — М.: Изд-во ИМПЭ-ПАБЛИШ, 2004. — 400 с.

УДК 347.642

Д. С. Прутян

ПРЕДСТАВНИЦТВО ОПІКУНОМ ІНТЕРЕСІВ МАЛОЛІТНІХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Інститут опіки відіграє важливу роль для забезпечення рівності фізичних осіб у можливості набуття та здійснення ними цивільних прав та створення і виконання юридичних обов'язків. Актуальність обраної теми дослідження пояснюється тим, що на практиці щодо порядку реалізації повноважень опікуна виникає чимало питань, які потребують теоретичного осмислення та законодавчого уточнення. Зокрема, це з'ясування позиції законодавця стосовно можливості і підстав представництва малолітніх осіб; з'ясування сутності та визначення меж повноважень опікуна; встановлення наслідків неналежного виконання обов'язків опікуном тощо.

У літературі проводилися дослідження окремих питань опіки як за римським приватним правом, так і за сучасним законодавством України. Зокрема, класичною є праця російського юриста Д. І. Азаревича [1], присвячена відмежуванню опіки від піклування за римським приватним правом. Питання опіки за сучасним законодавством України висвітлювалися при розгляді особливостей здійснення представництва за законом [2; 3]. У ряді публікацій розглядалися окремі аспекти опіки над дітьми [4; 5]. Сучасним дослідженням питань опіки є кандидатська дисертація Н. А. Д'якової «Опіка як спосіб охорони майнових прав фізичних осіб» [6]. Проблемні аспекти інституту опіки над майном фізичної особи досліджувалися також у публікації О. Антонюк [7]. Однак у зазначених працях увага приділяється, головним